Ehdotus neuvoston puitepäätökseksi rasismin ja muukalaisvihan vastaisesta toiminnasta

(2002/C 75 E/17)

KOM(2001) 664 lopull. — 2001/0270(CNS)

(Komission esittämä 29 päivänä marraskuuta 2001)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 29 ja 31 artiklan sekä 34 artiklan 2 kohdan b alakohdan,

ottaa huomioon komission ehdotuksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Rasismilla ja muukalaisvihalla rikotaan vapauden, kansanvallan, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen sekä oikeusvaltion periaatteita, joille Euroopan unioni perustuu ja jotka ovat yhteisiä kaikille jäsenvaltioille.

(2) Parhaista tavoista panna täytäntöön Amsterdamin sopimuksen määräykset vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamisesta annetussa neuvoston ja komission toimintasuunnitelmassa [1], Tampereella 15 ja 16 päivänä lokakuuta 1999 pidetyn Eurooppaneuvoston päätelmissä [2], Euroopan parlamentin 20 päivänä syyskuuta 2000 antamassa päätöslauselmassa [3] ja komission neuvostolle ja Euroopan parlamentille antamassa tiedonannossa tulostaulu vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteutumisen seuraamiseksi Euroopan unionissa (vuoden 2000 jälkipuoliskoa koskeva puolivuotispäivitys) [4] edellytetään toimenpiteitä tällä alalla.

(3) Yhteistä toimintaa 96/443/YOS 15 päivältä heinäkuuta 1996, jonka neuvosto on hyväksynyt Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella, rasismin ja muukalaisvihan vastaisesta toiminnasta [5], on täydennettävä lainsäädäntötoimilla, joilla puututaan tarpeeseen lähentää jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia sekä poistaa pääasiassa jäsenvaltioiden oikeudellisten lähestymistapojen eroavuuksiin perustuvia tehokkaan oikeudellisen yhteistyön esteitä.

(4) Vuoden 1996 yhteisen toiminnan ja muilla kansainvälisillä foorumeilla, esimerkiksi Euroopan neuvostossa, toteutettujen toimenpiteiden arvioinnin mukaan oikeudellisessa yhteistyössä on edelleen ollut ongelmia, minkä vuoksi jäsenvaltioiden rikoslainsäädäntöjä on kehitettävä edelleen, jotta varmistetaan kattavan ja selkeän lainsäädännön täytäntöönpano rasismin ja muukalaisvihan tehokkaan torjumisen varmistamiseksi.

(5) Rasismille ja muukalaisvihalle on määritettävä yhteinen rikoslainsäädännöllinen lähestymistapa Euroopan unionissa sen varmistamiseksi, että tietyntyyppinen käyttäytyminen katsotaan rikokseksi kaikissa jäsenvaltiossa, ja että näihin rikoksiin syyllistyneille tai niistä vastuussa oleville luonnollisille ja oikeushenkilöille määrätään tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia rangaistuksia ja seuraamuksia.

(6) Tavanomaisten rikosten rangaistuksia määritettäessä rasistiset ja muukalaisvihamieliset vaikuttimet olisi otettava huomioon koventamisperusteina. Tämä toimisi suorana vastauksena näiden rikosten tekijöille ja lisäksi sillä olisi pelotevaikutusta.

(7) Rasismiin ja muukalaisvihaan liittyvän rikoksen tekemistä ammatillista toimintaa harjoitettaessa olisi pidettävä koventamisperusteena, sillä tällaiseen tekoon sisältyy väärinkäytös, joka on erityisen tuomittava.

(8) On varmistettava, että rasismiin ja muukalaisvihaan liittyviä rikoksia koskevat tutkimukset ja syytteet eivät riipu uhrien tekemistä rikosilmoituksista tai nostamista syytteistä, sillä he ovat usein erityisen haavoittuvaisia ja haluttomia käynnistämään oikeudellista menettelyä.

(9) Rasismiin ja muukalaisvihaan perustuvien rikosten tehokkaamman ehkäisemisen varmistamiseksi olisi edistettävä oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa laatimalla selkeät säännöt lainkäyttövallasta ja rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta.

(10) Tietojenvaihtoa varten on perustettava toiminnallisia yhteysviranomaisia tai käytettävä olemassa olevia yhteistyöjärjestelyjä.

(11) Kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä 28 päivänä tammikuuta 1981 tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen. Henkilötietoja suojellaan tämän puitepäätöksen täytäntöönpanoon liittyvässä tietojenkäsittelyssä mainitun yleissopimuksen periaatteiden mukaisesti.

---

[1] EYVL C 19, 23.1.1999, s. 1.

[2] http://ue.eu.int/fi/Info/eurocouncil/index.htm

[3] EYVL C 146, 17.5.2001, s. 110.

[4] KOM(2000) 782 lopullinen.

[5] EYVL L 185, 24.7.1996, s. 5.

(12) Asetettuja tavoitteita eli sitä, että rasismista ja muukalaisvihasta määrätään kaikissa jäsenvaltioissa tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia rikosoikeudellisia rangaistuksia ja että oikeudellista yhteistyötä tehostetaan ja siihen kannustetaan poistamalla mahdolliset esteet, ei voida riittävällä tavalla saavuttaa yksittäisten jäsenvaltioiden toimin, sillä sääntöjen on oltava yhteiset ja yhteensopivat, vaan ne voidaan tästä syystä saavuttaa paremmin unionin tasolla, joten unioni voi toteuttaa toimenpiteitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklassa tarkoitetun ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Viimeksi mainitussa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä puitepäätöksessä ei ylitetä sitä, mikä on näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeen.

(13) Tällä puitepäätöksellä ei rajoiteta Euroopan yhteisön toimivaltaa.

(14) Olisi kumottava yhteinen toiminta 96/443/YOS, sillä se on vanhentunut Amsterdamin sopimuksen, rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta 29 päivänä kesäkuuta 2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/43/EY ([1]) ja tämän puitepäätöksen hyväksymisen myötä.

(15) Tässä puitepäätöksessä kunnioitetaan perusoikeuksia ja otetaan huomioon erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja erityisesti sen 10 ja 11 artiklassa tunnustetut periaatteet, sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjassa ja erityisesti sen II ja VI luvussa tunnustetut periaatteet,

ON PÄÄTTÄNYT SEURAAVAA:

1 artikla

Kohde

Tässä puitepäätöksessä säädetään rasismia ja muukalaisvihaa sisältäviä rikoksia koskevien jäsenvaltioiden lakien ja asetusten lähentämisestä sekä jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten ja muiden viranomaisten yhteistyön tiivistämisestä.

2 artikla

Soveltamisala

Tätä puitepäätöstä sovelletaan rasismiin ja muukalaisvihaan liittyviin rikoksiin,

a) jotka on tehty jäsenvaltioiden alueella tai

b) jotka ovat tehneet sen jäsenvaltion kansalaiset, jossa teko vaikuttaa kyseisen valtion kansalaisiin tai ihmisryhmiin, tai

c) jotka on tehty jäsenvaltioon sijoittautuneen oikeushenkilön puolesta tai hyväksi.

3 artikla

Määritelmät

Tässä puitepäätöksessä käytetään seuraavia määritelmiä:

a) ”rasismilla ja muukalaisvihalla” tarkoitetaan uskomusta, että vastenmielisyys yksilöitä tai ihmisryhmiä kohtaan määräytyy pääasiassa rodun, ihonvärin, syntyperän, uskonnon tai uskomusten taikka kansallisen tai etnisen alkuperän mukaan;

b) ”rasistisella tai muukalaisvihamielisellä ryhmällä” tarkoitetaan useamman kuin kahden henkilön yhteisymmärryksessä perustamaa järjestäytynyttä organisaatiota, jonka tarkoituksena on tehdä 4 artiklan a–e alakohdassa tarkoitettuja rikoksia;

c) ”oikeushenkilöllä” tarkoitetaan mitä tahansa muodostumaa, jolla on oikeushenkilön asema sovellettavan lain mukaan, lukuun ottamatta valtioita tai muita julkisia elimiä niiden käyttäessä julkista valtaa sekä julkisoikeudellisia kansainvälisiä järjestöjä.

4 artikla

Rasismiin ja muukalaisvihaan liittyvät rikokset

Kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että seuraava tahallinen toiminta on rikosoikeudellisesti rangaistavaa toteutustavasta riippumatta:

a) Julkinen yllytys väkivaltaan tai rasistiseen vihaan ja muukalaisvihaan tai mikä hyvänsä muu rasistinen tai muukalaisvihamielinen käyttäytyminen, joka voi aiheuttaa merkittävää vahinkoa kyseisille yksilöille tai ihmisryhmille;

b) yksilöihin tai ihmisryhmiin kohdistetut rasistiset tai muukalaisvihamieliset julkiset loukkaukset tai uhkaukset;

c) kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön 6, 7 ja 8 artiklassa määriteltyjen joukkotuhonnan, rikosten ihmisyyttä vastaan ja sotarikosten julkinen puolustaminen rasistisessa tai muukalaisvihamielisessä tarkoituksessa;

d) huhtikuun 8 päivänä 1945 tehdyn Lontoon sopimuksen liitteenä olevan kansainvälisen sotarikostuomioistuimen perussäännön 6 artiklassa määriteltyjen rikosten julkinen kieltäminen tai vähättely siten, että se saattaa häiritä yleistä järjestystä;

e) rasistisia tai muukalaisvihamielisiä ilmauksia sisältävien kirjoitusten, kuvien tai muun vastaavan aineiston julkinen levittäminen ja jakaminen;

([1]) EYVL L 180, 19.7.2000, s. 22.

f) rasistisen tai muukalaisvihamielisen ryhmän toiminnan johtaminen, tukeminen tai siihen osallistuminen tarkoituksena edesauttaa organisaation rikollista toimintaa.

5 artikla

Yllytys, avunanto ja yritys

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 4 artiklassa tarkoitettujen rikosten osalta yllytys, avunanto ja teon yritys ovat rangaistavia.

6 artikla

Rangaistukset ja seuraamukset

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 4 ja 5 artiklassa tarkoitetut rikokset ovat rangaistavia tehokkain, oikeasuhteisin ja varoittavin rangaistuksin.

2. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 4 artiklan b–e alakohdassa tarkoitetuista rikoksista voidaan ainakin vakavissa tapauksissa antaa vapausrangaistuksia, jotka voivat johtaa rikoksen johdosta tapahtuvaan luovuttamiseen.

3. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 4 artiklan a ja f alakohdassa tarkoitetuista rikoksista voidaan määrätä vapausrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään kaksi vuotta.

4. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 4 ja 5 artiklassa tarkoitetuista rikoksista voidaan määrätä yhdyskuntapalvelun tai koulutukseen osallistumisen, kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien menettämisen taikka tuomion tai sen osan julkaisemisen kaltaisia lisä- tai vaihtoehtoisia seuraamuksia.

5. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 4 ja 5 artiklassa tarkoitetuista rikoksista voidaan määrätä sakkorangaistus tai hyväntekeväisyyteen käytettävä maksu.

6. Jäsenvaltioiden on varmistettava 4 ja 5 artiklassa tarkoitettujen rikosten tekemiseksi tarvittavan aineiston ja välineistön tai tällaisten rikosten tuoton takavarikointi ja menetettäväksi tuomitseminen.

7 artikla

Rasismiin perustuvista rikoksista annettujen rangaistusten koventamisperusteet

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että rangaistusta voidaan koventaa tapauksissa, joissa 4 ja 5 artiklassa tarkoitetun rikoksen tekijä tekee rikoksen ammatillista toimintaa harjoittaessaan ja uhri on riippuvainen tästä toiminnasta.

8 artikla

Rasistiset ja muukalaisvihamieliset vaikuttimet

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että rasistisia ja muukalaisvihamielisiä vaikuttimia voidaan pitää koventamisperusteina määritettäessä rangaistuksia muille kuin 4 ja 5 artiklassa tarkoitetuille rikoksille.

9 artikla

Oikeushenkilöiden vastuu

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeushenkilöt voidaan saattaa vastuuseen sellaisesta 4 ja 5 artiklassa tarkoitetuista toiminnasta, jonka on oikeushenkilön puolesta tai hyväksi toteuttanut joko yksin tai oikeushenkilön toimielimen osana henkilö, jonka johtava asema oikeushenkilössä perustuu

a) toimivaltaan edustaa oikeushenkilöä, tai

b) toimivaltaan tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta, tai

c) toimivaltaan harjoittaa valvontaa oikeushenkilössä.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tapausten lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen, jos 1 kohdassa tarkoitetun henkilön harjoittaman ohjauksen tai valvonnan puutteellisuus on mahdollistanut sen, että oikeushenkilön alaisena toimiva henkilö on voinut tehdä kyseisen oikeushenkilön puolesta tai hyväksi 4 ja 5 artiklassa tarkoitettuja rikoksia.

3. Mitä 1 ja 2 kohdassa säädetään oikeushenkilön vastuusta ei estä rikosoikeudenkäyntiä sellaisia luonnollisia henkilöitä vastaan, jotka tekevät 4 ja 5 artiklassa tarkoitettuja rikoksia tai käyttäytyvät kyseisissä artikloissa tarkoitetulla tavalla.

10 artikla

Oikeushenkilöihin kohdistuvat seuraamukset

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti vastuulliseksi todettua oikeushenkilöä voidaan rangaista tehokkain, oikeasuhteisin ja varoittavin seuraamuksin, joihin kuuluu rikosoikeudellisia tai muita sakkoja ja joihin voi kuulua muita seuraamuksia, kuten:

a) oikeuden menettäminen julkisista varoista myönnettyjen etuisuuksien tai tuen saamiseen;

b) tilapäinen tai pysyvä liiketoimintakielto;

c) oikeudelliseen valvontaan asettaminen;

d) tuomioistuimen määräys lopettaa toiminta;

e) rikoksen tekemiseen käytettyjen laitosten sulkeminen väliaikaisesti tai pysyvästi.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti vastuulliseksi todettua oikeushenkilöä voidaan rangaista tehokkain, oikeasuhteisin ja varoittavin seuraamuksin tai toimenpitein.

11 artikla

Syytetoimien käynnistäminen

Kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että 4 ja 5 artiklassa tarkoitettuja rikoksia koskevat tutkimukset ja syytetoimet eivät riipu rikoksen uhrin tekemästä rikosilmoituksesta tai nostamasta syytteestä ainakaan tapauksissa, joissa 4 artiklan a, e ja f alakohdassa tarkoitetut rikokset on tehty kyseisen jäsenvaltion alueella.

12 artikla

Lainkäyttövalta

1. Kunkin jäsenvaltion on ulotettava lainkäyttövaltansa 4 ja 5 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin, jos

a) rikos on tehty kokonaan tai osittain jäsenvaltion alueella, tai

b) rikoksen on tehnyt jäsenvaltion kansalainen ja teko vaikuttaa kyseisen valtion kansalaisiin tai ihmisryhmiin, tai

c) rikos on tehty sellaisen oikeushenkilön puolesta tai hyväksi, jonka kotipaikka on kyseisen jäsenvaltion alueella.

2. Ulottaessaan lainkäyttövaltaansa 1 artiklan a alakohdan mukaisesti kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että sen lainkäyttövaltaan kuuluvat myös tilanteet, joissa rikos toteutetaan tietojärjestelmän avulla ja

a) rikoksentekijä tekee rikoksen ollessaan fyysisesti jäsenvaltion alueella, jolloin asiaan ei vaikuta se, liittyykö rikokseen jäsenvaltion alueella sijaitsevan tietojärjestelmän sisältämää rasistista aineistoa,

b) rikokseen liittyy jäsenvaltion alueella sijaitsevan tietojärjestelmän sisältämää rasistista aineistoa, jolloin asiaan ei vaikuta se, tekeekö rikoksentekijä rikoksen ollessaan fyysisesti jäsenvaltion alueella.

3. Jäsenvaltio voi päättää, ettei se sovella 1 kohdan b ja c alakohdassa asetettua lainkäyttövaltasääntöä tai että se soveltaa sitä vain tietyissä tapauksissa tai tilanteissa.

4. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava neuvoston pääsihteeristölle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle, jos ne päättävät soveltaa 3 kohtaa, sekä tarvittaessa myös ne erityistapaukset tai -tilanteet, joissa päätöstä sovelletaan.

13 artikla

Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen ja syytteeseen asettaminen

1. Jäsenvaltion, joka ei lainsäädäntönsä perusteella luovuta omia kansalaisiaan, on ulotettava lainkäyttövaltansa omien kansalaistensa jäsenvaltion alueen ulkopuolella tekemiin 4 ja 5 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin.

2. Jos jonkin jäsenvaltion kansalaisen väitetään tehneen toisessa jäsenvaltiossa jonkin 4 ja 5 artiklassa tarkoitetun rikoksen ja ensin mainittu jäsenvaltio kieltäytyy luovuttamasta häntä tuohon toiseen jäsenvaltioon yksinomaan henkilön kansalaisuuden perusteella, luovutuksesta kieltäytyneen jäsenvaltion on saatettava asia omien toimivaltaisten viranomaistensa käsiteltäväksi tarvittaessa syytteeseen panemista varten.

Syytetoimien mahdollistamiseksi on jäsenvaltion, jossa rikos tehtiin, toimitettava toisen valtion toimivaltaisille viranomaisille rikokseen liittyvät asiakirjat, tiedot ja todistuskappaleet rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan 13 päivänä joulukuuta 1957 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdassa määrättyjä menettelyjä noudattaen. Pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle on ilmoitettava mahdollisiin syytetoimiin ryhtymisestä ja niiden tuloksista.

3. Tässä artiklassa tarkoitetaan jäsenvaltion ”kansalaisella” rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohdan b ja c alakohdan nojalla mahdollisesti annetussa ilmoituksessa tarkoitettuja henkilöitä.

14 artikla

Poliittiset rikokset

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 4 ja 5 artiklassa tarkoitettuja rikoksia ei pidetä poliittisina rikoksina, joiden perusteella voidaan kieltäytyä myöntämästä keskinäistä oikeusapua ja toteuttamasta rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista.

15 artikla

Tietojenvaihto

1. Jäsenvaltioiden on nimettävä toiminnalliset yhteysviranomaiset tai ne voivat käyttää olemassa olevia toimintarakenteita tämän puitepäätöksen soveltamista koskevaa jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa ja muita yhteyksiä varten.

2. Edellä 1 kohdan soveltamiseksi kunkin jäsenvaltion on ilmoitettava neuvoston pääsihteeristölle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle toiminnalliset yhteysviranomaisensa tai muut toimintarakenteensa. Pääsihteeristö ilmoittaa nämä tiedot muille jäsenvaltioille.

3. Kun jäsenvaltion tiedossa on, että rasistisia tai muukalaisvihamielisiä ilmauksia sisältävää aineistoa on varastoitu sen alueelle jossakin toisessa jäsenvaltiossa tapahtuvaa jakelua tai levittämistä varten, kyseisen jäsenvaltion on luovutettava nämä tiedot toiselle jäsenvaltiolle, jotta tämä voi lainsäädäntönsä mukaisesti aloittaa oikeudenkäyntimenettelyn tai menettämisseuraamusta koskevan menettelyn. Tätä tarkoitusta varten voidaan käyttää 1 kohdassa mainittuja toiminnallisia yhteysviranomaisia.

16 artikla

Täytäntöönpano

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tämän puitepäätöksen noudattamisen edellyttämät toimenpiteet 30 päivään kesäkuuta 2004 mennessä.

2. Niiden on ilmoitettava neuvoston pääsihteeristölle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle kirjallisina antamansa säännökset ja tiedot tämän puitepäätöksen noudattamiseksi toteuttamistaan toimenpiteistä.

3. Näiden tietojen perusteella komissio antaa 30 päivään kesäkuuta 2005 mennessä Euroopan parlamentille ja neuvostolle raportin tämän puitepäätöksen toiminnasta, johon tarvittaessa liitetään asiaan liittyvät lainsäädäntöehdotukset.

4. Neuvosto arvioi, missä määrin jäsenvaltiot ovat noudattaneet tätä puitepäätöstä.

17 artikla

Yhteisen toiminnan 96/443/YOS kumoaminen

Kumotaan yhteinen toiminta 96/443/YOS.

18 artikla

Voimaantulo

Tämä puitepäätös tulee voimaan kolmantena päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*.